

Kitap Köşesi

Eylem TEMEL
Gıda Mühendisi

NAZIM HİKMET

Kitap köşesinde bu sayımızda ulusallığı aşır evrenselleşmiş değerlerimizden büyük şair Nazım Hikmet yer alıyor.

Nazım Hikmet Selanik'te 20 Kasım 1901'de doğdu. Ailesi 40 gün için bir yaş büyük görünmesin diye doğum tarihini nüfus kütüğüne 15 Ocak 1902 olarak kaydetti. 2002, şair Nazım'ın 100. doğum yılı. Nazım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı ve Kültür Bakanlığı tarafından önerilen ve UNESCO tarafından ilan edilen 2002 Uluslar arası Nazım Hikmet yılı, şairin nüfus kaydında belirtilen doğum tarihi olan 15 Ocaktan bir gün önce başladı. 100. doğum yılının Türkiye'de ve başka ülkelerde kutlanmakta oluşu dilimiz ve edebiyatımız için hem büyük bir onur hem de büyük şairimizin hakettiği bir başarıdır.

Politik görüşleri yüzünden yıllarca cezaevinde yatan, şiirleri yasaklanan, kitaplarını yayımlatma, oyunlarını oynatma olanağı bulamayan, vatandaşlıktan çıkarılan Nazım Hikmet, hakettiği ilgiyi geç de olsa yapılan çeşitli etkinliklerle anılarak görüyor. Uluslararası Nazım Hikmet Yılı'nın açılışı Nazım Hikmet Vakfı ve Şişli Belediyesinin iş birliğiyle, Kültür Bakanlığının desteğiyle yapıldı. Nazım Hikmet Vakfı, Nazım Hikmet'i evrensel boyutuyla ele alarak yaşamı, sanatı ve yapıtlarını tüm yönleriyle inceleyen uluslararası bir sempozyum düzenledi. Yurtiçinden ve dışından araştırmacı ve edebiyatçıların katılımıyla gerçekleştirilen sempozyum İstanbul'da yapıldı. Sempozyumda Nazım Hikmet'in yaşamı ve düşünce dünyası, şiiri, tiyatrosu, sineması, öykü ve romanları, kültür ve sanat dünyasına ilişkin yazıları ve değerlendirmeleri ele alındı.

Kültür Bakanlığının desteğiyle "Nazım Şarkıları", binlerce belgenin taranması ve tanıklıklara başvurulmasıyla, orijinal dokümanter görüntüler, röportajlar, mektuplar, şarkılar, şiirler eşliğinde hazırlandı. Kültür Bakanlığı katkılarıyla hazırlanan "Nazım Hikmet Şarkıları" adlı Video Cd-kitabı da satışa çıkarıldı.

Nazım Hikmet'i anma etkinlikleri çerçevesinde metin yazarlığını ve yönetmenliğini Can Dündar'ın yazdığı 4 bölümlük "Nazım Hikmet" belgeseli, Nazım'ın Türkiye den kaçışıyla başlayıp ölümüne kadar geçen "hasret yılları" nı konu alıyor. Belgeselin özgün müziklerini Fazıl Say besteledi. Şiirleri Genco Erkal seslendirdi.

Nazım Hikmet Vakfının kültür merkezinde düzenlenen anma toplantılarının, şiir günlerini yanı sıra, Nazım Hikmet Fotoğrafları Sergisi, Nazım Hikmet Afiş Sergisi, Nazım Hikmet filmlerinin gösterimi etkinliklerden sadece birkaçı.

Bunun dışında Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü, Nazım Hikmet'in doğumunun 100.yıl dönümü dolayısıyla 2001-2002 tiyatro sezonunun ilk turunda Nazım Hikmet'in 5 oyunu ile seyirci karşısına çıktı. İlk turda, Nazım Hikmet'in "Bir Ölü Evi", "Bu Bir Rüya'dır", "Kuvayı Milliye Destanı" ve "Sevda Bulut" adlı çocuk oyunu seyircilerle buluştu.

Türkiye de ilk kez sahnelendiği 1932 yılında daha ikinci perdede seyircilerin tepki göstererek salonu terk ettiği Nazım Hikmet'in sabıkalı oyunu "Bir Ölü Evi-Merhumun Hanesi" o yıldan bu yana ilk kez bu yıl sahnelenmiştir.

Milli Kütüphane Başkanlığı tarafından Nazım Hikmet Bibliyografisi hazırlanmaktadır. Yayınlar Dairesi Başkanlığı da Nazım Hikmet in şiirlerinden oluşan bir kitabın İngilizce çevirisini yayınladı. Ayrıca, Milli Kütüphane'nin girişimleri ile Moskova Milli Kütüphanesi'nde Nazım Hikmet Kitapları Sergisi açıldı.

Genco Erkal Nazım Hikmet şiirlerini tiyatral bir anlatımla sunarak, UNESCO iyi niyet elçisi Zülfü Livaneli de bestelediği Nazım şiirlerini seslendirerek Londra’da da Nazım Hikmet’i andılar. Ayrıca Londra’da bazı panel ve toplantılar yapıldı.

UNESCO ile Kültür Bakanlığı’nın Paris’te ortak düzenlediği etkinlikte yine Nazım’ın şiirlerini Genco Erkal Fransızca okudu. Şair, Avrupa ülkelerinin ardından, Amerika Birleşik Devletleri’nde de Newyork ta tören ve toplantılarla anıldı.

Büyük şairimizin 100. doğum yıldönümünün de, 2002’nin Uluslararası Nazım Hikmet Yılı kabul edilmesiyle birlikte, yurttaşlığının iadesi için gösterilen çabalara hız verildi. Ancak Nazım Hikmet için 1951’de alınan Türk vatandaşlığından çıkarma kararı İçişleri Bakanlığının MERNİ S Projesi’nde verilen kimlik numaraları ve hatalı kayıtların düzeltilmesi için yayınlanan genelgeyle uygulandı ve tam 51 yıl sonra kütüğüne 8 Mart 2002’de işlendi.

Yaratıcılığının ilk dönemlerinde de siyasi görüşleri nedeniyle, siyasal yöntemlerin tepkisini çekmekle birlikte, 30’lu yıllarda gerginleşen dünya koşullarının da Türkiye’de yarattığı siyasal ortamda, Nazım Hikmet yönetici çevrelerce bir tehdit olarak görülmeye başladı. O dönemlerde adının anılması bile yasaklanır duruma geldi. 1950’de af yasasından yararlanarak serbest bırakıldıktan sonra yaşamını çok sevdiği memleketinden uzak sürdürmeye başladı. Yurt dışında bulunduğu yıllarda aleyhinde çok çirkin kampanyalar yapıldı. Fakat 1960 sonrası Türkiye’de şiirlerinin yayınlanması ile birlikte büyük çapta şair ve insan kimliğiyle yeniden ülkesinin okurlarıyla buluşmuş oldu. Nazım Hikmet’in hem şair hem de bir toplumsal eylemci kimliğiyle nesnel olarak değerlendirilmesi için yine de bir zaman geçmesi gerekmektedir.

Nazım Hikmet ilk şiirlerini hece vezniyle yazmakla birlikte, içerik bakımından hececilerden oldukça uzaktı. Yaşamın gerçeklerinden kaçarak kendi kabuğuna çekilenlerden, sanatsal etkinlikleri yalnızca aydınlara özgü etkinlikler olarak görenlerden, halkı küçümseyenlerden alabildiğince uzaklaşmıştı. Şiirlerinde toplumsal görüşlerini, siyasal düşüncelerini savunuyordu. Gerçek şair kendi aşkı, kendi mutluluğu ve acısıyla uğraşmaz. Onun şiirlerinde halkın nabzı atmalıdır.... Şair başarılı olmak için, yapıtlarında maddi yaşamı aydınlatmak zorundadır. İnsan yaşamının tüm alanları Nazım Hikmet’le birlikte şiirin konusu durumuna gelmiştir. Sanatın, sadeliğin sarsıcı sonuçlar yarattığı Nazım’ın şiirlerinde görülebilir.

Giderek şiirin gelişen içeriğince, hece ölçüsünün dar kalıpları yetmez oldu, yeni biçim arayışlarına yöneldi. Hece ölçüsünün kalıplarını kırarak biçimsel devrimi yaptı. Türkçenin zengin ses özelliklerine büyük uyum sağlayan serbest nazıma geçti. Şiirlerinde dil, ton, ritim, söyleyiş değişmişti. Şiirlerini, nasıl seslendirileceklerini düşünerek yazıyordu. Sürekli ayakta dolaşarak dizeleri yüksek sesle yineler, beğendiği biçime ulaşıncaya oturup kağıda geçirirdi. Şair kendini hep bir kalabalığa şiir okurken düşlüyor olmalıydı. Ona göre şiir birinin seslendirdiği, birilerinin dinlediği bir şeydi. Yazdıklarıyla Türkçe’de “yepyeni bir şair” olarak nitelendirildi. “Serbest Nazım” diye adlandırılan yeni bir tarzın öncüsü oldu. Divan ve Halk şiirlerini çağdaş bir anlayış içinde eritti. 1938’de şairin cezaevine girmesiyle yasaklanıp ortadan kaldırılmış olan Nazım Hikmet şiiri, Türkiye’de ancak ölümünden 2 yıl sonra 1965’de yeniden ortaya çıkabildi. Kendi ülkesinde 30 yıl yasaklı kalan Nazım Hikmet’in şiirleri 50 dile çevrilmişti. Türk şiirinin en büyük ustalarından biri olan Nazım Hikmet romanlar, oyunlar da yazmıştı. Toplumcu ve gerçekçi oyunlarından film, bale, opera uygulamaları yapıldı. Ayrıca çeşitli konularda çok sayıda makalesi, eleştiri yazıları da vardır.

3 Haziran 1963 sabahı bir kalp krizi sonucu Moskova’da yaşama veda eden Nazım HİKMET Yazarlar Birliği’nin düzenlediği bir törenle toprağa verildi. Vasiyet ettiği gibi “Anadolu’da bir köy mezarlığı”na değil Moskova’da gömülmüş olsa da, 2002 Nazım HİKMET’in çok sevdiği memleketine yeniden dönüşü olacak bir anlamda.